

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር

የአካባቢ ጥበቃና አረንጓዴ ልማት ኮሚሽን

**የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማና እና
ክዋኔ አዲት መመሪያ**

መጋቢት 2013

አዲስ አበባ

ክፍል 1 ስለ የአካባቢ ተጽዕኖ ግምገማ ሰነድ አዘገጃጀት

፩ መግቢያ

የአካባቢ ተጽዕኖ ግምገማ ማነኛውም የልማት ሀሳብ ንድፍ ሲዘጋጅ፣ ቦታው ሲመረጥ ወይም ሲገነባ እንዲሁም በመተግበር ላይ ያለ እንቅስቃሴ ሲሻሻል ወይም ሲቋረጥ የሚያስከትለውን ተፅዕኖ በመተንበይና አስቀድሞ በመመርመር በውል የታሰበበትን ልማት ለማምጣት የሚያግዝ በመሆኑ በማህበራዊና በተፈትሮአዊ አካባቢ ላይ ጉልህ አሉታዊ የአካባቢ ተፅዕኖ ያደርሳል ተበለው ለሚገመቱ የማህበራዊና የልማት ፕሮጀክቶች ስራው ከመጀመሩ በፊት በማህበረሰባዊና በተፈጥሮአዊ አካባቢ ላይ የሚያስከትለውን አሉታዊ የአካባቢ ተጽዕኖ ለመቀነስና ለማገድ በቅድሚያ መርምሮ ማረጋገጥ አስፈላጊ በመሆኑ በአስተዳደሩ ውስጥ የሚከሊከሉ የልማት እንቅስቃሴዎች የአካባቢ ደህንነትን ሳያናጉና ከዘላቂ ልማት መርህ ጋር በተሰማማ ሁኔታ ተፈጻሚ መሆናቸውን መከታተልና ማረጋገጥ አስፈላጊ በመሆኑና የአካባቢ ተጽዕኖ ግምገማ አስተዳደራዊ ግልጽነትና ተጠያቂነት እንዲኖር ለማድረግ በአጠቃላይ እራሱንና አካባቢውን በሚመለከቱ የልማት እቅዶችን አወጣጥና ውሳኔ አሰጣጥ ላይ ህዝቡን በተለይ ለማሳተፍ አስፈላጊ በመሆኑ ለዚህም የአፈጻጸም መመሪያ ማዘጋጀት አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ ይህ የአፈጻጸም መመሪያ ተዘጋጅቷል።

፪ አጭር ርዕስ

ይህ ሰነድ የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማና ክዋኔ ኦዲት መመሪያ በመባል ይታወቃል።

፫ ትርጓሜ

በዚህ መመሪያ ውስጥ፡-

- i. “አካባቢ” ማለት በመሬት፣ በአካባቢ ዓየር፣ በዓየር ሁኔታና በዓየር ንብረት በውሐ፣ በህያዋን፣ በድምፅ፣ በሽታ፣ በጣዕም፣ በማህበራዊ ጉዮች፣ እና በስነ-ህይወት ሳይወሰን በተፈጠሮአዊ ሁኔታዎች ወይም በሰው አማካኝነት ተሸሽለው ወይም ተለጠው የሚገኙ ነገሮች በሙሉና ያሉበት ቦታ እንዲሁም መጠናቸው ወይም ሁኔታቸው ወይም ደግሞ የሰው ወይም የሌሎች ህያዋን ሁኔታን የሚነኩ መስተጋብሮቻቸው ድምር ነው።
- ii. “ተፅዕኖ” ማለት በአካባቢ ወይም በሌሎች ንዑሳን ክፍሎች ላይ በሚፈጠር ለውጥ ምክንያት ማንኛውንም በአካባቢያዊ፣ ማህበራዊና፣ ኢኮኖሚያዊ ወይም ባህላዊ ገፅታዎች ላይ የሚከሰት ተከታይ ለውጥ ነው።
- iii. “የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ” ማለት አንድ ፕሮጀክት የሚያስከትለውን አወንታዊም ሆነ አሉታዊ ውጤት በቅድሚያ ማወቂያ ዘዴ ነው።

- iv. “የአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነድ ” ማለት በፕሮጀክቱ ባለቤቶች ለማህበርዊና አካባቢያዊ ደህንነት ሲባል የሚወሰዱ እርምጃዎችን አስመልክቶ ለባለስልጣኑ የሚቀርብ የጥናት ሰነድ ነው።
- v. “ፕሮጀክት” ማለት በዚህ መመሪያ መሰረት ማንኛውም አዲስ የልማት እንቅስቃሴ ወይም በነባር ድርጅት ላይ የሚደረግ ጉልህ መስፋፋት ወይም ለውጥ ወይም ደግሞ ተቋርጦ የነበረ ስራን መልሶ ለመጀመር የሚደረግ እንቅስቃሴ ነው።
- vi. “ፕሮጀክት ባለቤት” ማለት ፕሮጀክቱ በመንግስት የተወጠነ ሲሆን የሚመለከተው የመንግስት አካል ወይም በግሉ ዘርፍ የተወጠነ ሲሆን ባለሀብት የሆነው ሰው ነው።
- vii. “ማስፋፋት፣ መለወጥ ወይም ማሻሻል” ማለት የነባር ድርጅትን የሙሉ አቅም ምርት ወይም አገልግሎት ወይም ተግባራዊ ያልሆነ ጥናትን ከሃያ አምስት በመቶ በላይ በእሴት ማሳደግ ሲሆን ይህም በዓይነት፣ በጥራት፣ በመጠን ወይም በሁሉም መጨመርን የሚያጠቃልል ነው።
- viii. “የመንግስት ሰነድ” ማለት ፖሊሲ፣ ስልት፣ መርህ፣ ግብር፣ ህግ ወይም የዓለም ዓቀፍ ስምምነት ነው።
- ix. “አስተዳደር” ማለት የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ነው።
- x. “ፈቃድ ሰጪ መስሪያ ቤት” ማለት እንደሁኔታው የኢንቨስትምንት፣ የንግድ፣ ወይም የሌላ ስራ ፈቃድ ለመስጠት በህግ ሥልጣን የተሰጠው ማንኛውም የመንግስት አካል ነው።
- xi. “ኮሚሽን” ማለት የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር አካባቢ ጥበቃና አረንጓዴ ልማት ኮሚሽን፣ በክፍለ ከተማ እና በወረዳ ደረጃ የተቋቋሙ የአካባቢ ጥበቃና አረንጓዴ ልማት ጽ/ቤቶችን ነው።
- xii. “ድርጅት” ማለት በንግድ ህግ መሰረት ወይም በሌሎች ህጎች የተቋቋመና በንግድ ሥራ ላይ የተሰማራ የማምረጫ ወይም ማከፋፈያ ወይም የአገልግሎት መስጫ ተቋም ነው።
- xiii. “ነባር ተቋም” ማለት በአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሂደት ያላለፈና በስራ ላይ የሚገኝ የማምረቻ ወይም የአገልግሎት መስጪያ ተቋም ነው።
- xiv. “ክዋኔ ኦዲት” ማለት በአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሰነድ አቅርቦና በሂደቱ አልፎ የጸደቀ ፕሮጀክት በትግበራው ወቅት ባቀረበው ሰነድ መሠረት እየተከናወነ መሆኑን የማረጋገጥ ሥራ ነው።
- xv. “ሰው” ማለት የተፈጥሮ ወይም በህ የሰውነት መብት የተሰጠው አካል ነው።

፩ የተፈጻሚነት ወሰን

ይህ ደንብ መንግስታዊ፣ መንግስታዊ ባልሆኑና በግል ባለሀብቶች በሚቀርቡ የልማት ፕሮጀክቶች፣ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ደንቡ ከመጽናቱ በፊት የጸደቁ ፕሮጀክቶች ወይም የተቋቋሙ ድርጅቶች የማስፋፈያ ተጨማሪ ስራ ካከናወኑ ወይም ሥራቸውን ከለወጡ ወይም ሥራ አቋርጠው እንደገና ከጀመሩ ወይም በአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሂደት ባለማለፋቸው የአካባቢ አያያዝ ዕቅድ እንዲያቀርቡ በሚጠየቁ ላይ ተፈጻሚ ይሆናል።

፮ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ስለሚያስፈልጋቸው ፕሮጀክቶች

- i. በዚህ መመሪያ መሰረት በአካባቢ ላይ የሚደርሱት ተፅዕኖ የለም ወይም የጎላ ተፅዕኖ አያደርሱም ተብለው የሚታሰቡ ፕሮጀክቶችን ዝርዝር
- ii. አሉታዊ ተፅዕኖ ያደርሳሉ ተብለው የሚታሰቡትንና የመጀመሪያ ደረጃ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ የሚያስፈልጋቸውን ፕሮጀክቶች ዝርዝር እና
- iii. አሉታዊ ተፅዕኖ ያደርሳሉ ተብለው የሚታሰቡትንና ሙሉ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ የሚያስፈልጋቸውን ፕሮጀክቶችን ዝርዝር ከዚህ ሰነድ ጋር ተያይዟል።
- iv. በዚህ መመሪያ ያልተካተቱ ፕሮጀክቶች ሲያጋጥሙ በየትኛው ዘርፍ ውስጥ እንደሚወድቁ ኮሚሽኑ ይወስናል።

ክፍል . 2. የግምገማ ሂደትን የሚመለከቱ ድንጋጌዎች

፩ ጠቅላላ ድንጋጌዎች

- i. በዚህ መመሪያ መሰረት በአካባቢ ተፅዕኖ ሥር ማለፍ የሚገባቸው ፕሮጀክቶች ከኮሚሽኑ የብቃት ማረጋገጫ ሳያገኙ ሥራ አይጀምሩም።
- ii. ማንኛውም ፈቃድ ሰጪ መስሪያ ቤት የኢንቨስትመንት፣ የንግድ፣ ወይም ሌላ ሥራ ፈቃድ ከመስጠቱ በፊት ፕሮጀክቱ ተግባራዊ እንደዲሆን ከኮሚሽኑ ይሁንታ ማሰጠቱን ማረጋገጥ አለበት።
- iii. በዚህ መመሪያ መሰረት በተለያዩ እርከኖች የሚካሄድ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ የሚያስከትለው ወጪ በፕሮጀክቱ ባለቤት ይሸፈናል።
- iv. በዚህ መመሪያ መሰረት በባለሥልጣኑ የተሰጠ የብቃት ማረጋገጫ በአካባቢ ተፅዕኖ ምክንያት በሚደርሥ ጉዳት የፕሮጀክቱን ባለቤት ከተጠያቂነትና ከሃላፊነት ነፃ አያደርገውም።

፪ የተፅዕኖ መወሰኛ ታሳቢዎች

- i. ጉልህ የአካባቢ ተፅዕኖ ያስከትላሉ ተብለው የሚታሰቡ ፕሮጀክቶችን ዝርዝር ከዚህ መመሪያ ጋር በአባሪነት ተያይዘዋል።
- ii. የፕሮጀክቶች ጉልህ ተፅዕኖ ሲባል ታሳቢ የሚያደርገው
  - ለጉዳት የሚጋለጠውን ህዝብ ብዛት
  - የሚከተለው የጉዳት ዓይነት
  - ለጉዳት ከሚጋለጠው ክፍለ አካባቢዎች
  - የተፅዕኖው /ጉዳቱ/ የቆይታ ጊዜ
  - በአጭርና በረጅም ጊዜ በስፍራው የሚታቀዱ የልማት እንቅስቃሴዎች የሚያስከትሉትን ድምር ተፅዕኖ
  - የሚከተለውን ተፅዕኖ ለመቋቋም የሚቻል ወይም ማይቻል ስለመሆኑ
  - የልማት እንቅስቃሴውን ተከትለው ከሚፈጠሩ ተፅዕኖዎች እና ከሌሎች ተፈላጊ ሁኔታዎች አኳያ ይወሰናል።

፫ ጉልህ ተፅዕኖ የሚባለው

- በሰውና በእንሰሳት ጤናና ህይወት ላይ ጉዳት የሚያደርስ ከሆነ
- በአካባቢ ሥነ-ምህዳር ላይ ጉዳት የሚደርስ ከሆነና ጉዳቱ ከኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታው ይልቅ በልጦ ከተገኘ
- አደገኛ ቆሻሻ ውጋጅ የሚለቅ ከሆነ
- ጨረርና ሙቀት ወደ አካባቢ የሚለቅ ከሆነ
- በማንኛውም መስፈርት የአካባቢን ደረጃ ተላልፎ በአየር፣ በውኃና በአፈር ላይ ብክለት የሚያደርስ ሆኖ ከተገኘ

፬ የተፅዕኖ ግምገማ ሂደት

በዚህ መመሪያ መሰረት የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሂደት በቅደም ተከተል ማሟላት ያለበት

4.1. ቀዳሚ ምርመራና ማጣሪያ (prescreening)

ባለፕሮጀክቱ ወይም ህጋዊ ወኪሉ በቅደሚያ በአካል በመቅረብ የታሰበውን ፕሮጀክት ምንነት ባህርይና ቦታ በመግለፅ በህግ ስልጣን ከተሰጠው የአካባቢ ጥበቃ መስሪያ ቤት ፕሮጀክቱ መተግበር እንዲችል አስተያየት እንዲሰጥበት በጽሁፍ ማመልከቻ ይጠይቃል። ኮሚሽኑ የሚመለከታቸውን መንግሥታዊ መሥሪያ ቤቶችን፣ ባለድርሻ አካላትን፣ ለችግሩ ተጋላጭ የሆኑና ሌሎች ፍላጎቱ ያላቸው የህብረተሰብ ክፍሎችን ያወያያል። ሃሳባቸውን ይቀበላል።

4.2. የጥናቱን ሁኔታ መለየት (screening)

ባለፕሮጀክቱ ወይም ህጋዊ ወኪሉ በህግ ስልጣን ከተሰጠው የአካባቢ ጥበቃ መስሪያ ቤት በአካል በመቅረብ ስለታሰበው ፕሮጀክት ምንነት፣ ስለሚጠቀመው ጥሬ ዕቃ፣ ማሽነሪ ፣ ስለስራው ሂደት፣ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ይከሰታሉ ተብለው ስለሚገመቱ አወንታዊና አሉታዊ የአካባቢ ተፅዕኖዎች ባህርያትና የቆይታ ጊዜ፣ ስለሚጠቀመው የሀይል ምንጭና ፍጆታ፣ ስለሚወስደው ቦታ ስፋት፣ ስለውጋጅ አይነትና ባህርይ፣ ስለቦታው የመሬት አጠቃቀም ፕላንና የወደፊት የልማት እንቅስቃሴ፣ በአቅራቢያ ስለሚገኙ ተፈጥሮአዊና ሰው ሰራሽ ቅርሶችና ሀብቶች፣ አሉታዊ ተጽዕኖዎችን ለመቀነስ ወይም ለማስወገድ ስለሚወሰድ እርምጃ ወይም ዕቅድ፣ ስለአካባቢ አያያዝ መሀግብር፣ ከፕሮጀክቱ ግንባታ እስከ ትግበራና ስራ በማቋረጥ ወቅት የውስጥ ክትትልና ቁጥጥር ስልት መዘርጋት ወዘተ----- በዝርዝር መግለጽ ይጠበቅበታል። ይህንን የቀረበውን ገለጻ መሰረት በማድረግ የጥናቱን ሁኔታ ለመለየት ያስችላል። በዚህ መሰረት

ሀ. ፕሮጀክቱ የአካባቢ ተጽዕኖ ግምገማ ሰነድ ማቅረብ የማያስፈልገው ሆኖ ከተገኘ ደንበኛው ወዲያውኑ መስተናገድ ይችላል።

ለ. በቀረበው ሪፖርት መሰረት በኮሚሽኑ ባለሙያዎች ፕሮጀክቱ የጎላ ተጽዕኖ አያደርስም ተብሎ ከታመነበት የመጀመሪያ ደረጃ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሰነድ ከተቻለ ባለፈው ፕሮጀክቱ ወይም ህጋዊ ወኪሉ ወይም በአማካሪ ድረጅት ተሰርቶ እንዲያቀርብ ይወስናል። ይህ ውሳኔ በክፍለ ከተሞች ወይም በማዕከል ደረጃ ሊሰጥ ይችላል።

ሐ. ነገር ግን የታሰበው ፕሮጀክት ሊያስከትል የሚችለው ተጽዕኖ ከፍተኛ ነው ተብሎ ከታመነ ወይም አጠራጣሪ ሁኔታ ካለ ሙሉ የአካባቢ ተጽዕኖ ግምገማ ጥናት ሰነድ ፍቃድ በተሰጠው ህጋዊ አማካሪ ድረጅት ተሰርቶ እንዲቀርብ በማዕከል ደረጃ ብቻ ይስተናገዳል።

4.3. የጥናቱን ደረጃ መወሰን (scoping)

ከላይ የጥናቱን ደረጃ (scoping) ለመወሰን እንዲያስችል በባለፈው ፕሮጀክቱ ወይም በህጋዊ ወኪሉ በኩል የቀረበውን ገለጻ መሰረት በማደረግ በስራ ሂደት ሊፈጠር ስለሚችለው የብክለትና የጉዳት ዓይነት ተጋላጭ ስለሚሆነው አካባቢ፣ ስለጉዳቱ የቆይታ ጊዜና ድንበር ተሻጋሪ መሆን አለመሆኑን እና ሊደርስ ሚችለውን ጉዳት ለማስቀረት ወይም ለመቀነስ የሚቻልበት መንገድ መኖር አለመኖሩን ለመረዳት ያስችላል። ስለሆነም የፕሮጀክቱን ባህርይ በመረዳትና የጥናቱ የትኩረት አቅጣጫ ምን ሊመስል እንደሚገባ ለመወሰን ይረዳል።

4.4. የቀረበውን ጥናት ሰነድ መመርመር (Evaluating the Report)

በህግ ስልጣን የተሰጠው የአካባቢ ጥበቃ መስሪያ ቤት ባለሙያዎች በክፍለ ከተማ ወይም በማእከል ደረጃ የቀረበውን የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ጥናት ሰነድ በመመርመር አስፈላጊውን ፎርማሊቲ ማሟላቱንና ፕሮጀክቱ የታሰበበትን ቦታ በአካል በመገኘትና በመመልከት በቀረበው ሰነድ ላይ መካተት ሲገባቸው ያልተካተቱ ጉዳዮችን እንዲካተቱ በማድረግና አላስፈላጊ ጉዳዮችን በማስቀረት ሰነዱ እንዲስተካከል ይሆናል። ሰነዱ በፌደራል ደረጃ የተዘጋጀውን ጋይድላይን (Review Guideline- content & scope the report) ይዘት በመከተል መዘጋጀት ይኖርበታል።

የቀረበው የጥናት ሰነድ ሙሉ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ከሆነ የኮሚሽኑ ባለሙያዎች የቀረበው ሰነድ

- 4.4.1. የጥናቱን አላማ፣ የፕሮጀክቱን አሉታዊና አወንታዊ ተፅዕኖዎች፣
- 4.4.2. አስፈላጊ የሆኑ የህግ ማዕቀፎች መጠቀሳቸውን፣ ትክክለኛ የተፅዕኖ መቀነሻ ወይም ማስወገጃ ዘዴዎች መካተታቸውን፣ የአካባቢ አያያዝ እቅድ መካተቱን ፣ በህግ ፍቃድ በተሰጠው አማካሪ ድርጅት መሰራቱን፣ አስፈላጊ መረጃዎች ሁሉ መካተታቸውን በአቅራቢያ በሚገኙ ተፈጥሮአዊና ሰው ሰራሽ ሀብቶች ወይም ቀርሶች ላይ ሊደርስ የሚችል ጉዳት ስለመኖር አለመኖሩ በጥናቱ መካተቱንና ቦታውንም በመመልከት ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

4.4.3. አማካሪ ድረጅቱ የታደሰ የስራ ፍቃድ ማስረጃ ፎቶ ኮፒ በአባሪነት ማያያዙን ማረጋገጥ ይጠበቅባቸዋል።

4.4.4. አማካሪ ድርጅቱ ተገቢውን የባለሙያዎች ስብጥር ያካተተ መሆኑን ማረጋገጥና ለዚህም CV በአባሪነት መያያዙን ማረጋገጥ ይጠበቅባቸዋል። በዚህም አማካሪ ድርጅቱና ተሳታፊ ባለሙያዎቹ የማማከር አገልግሎት ብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት መያያዝ ይኖርበታል።

4.4.5. የቀረበው ሰነድ በያንዳንዱ ገፅ ላይ በአማካሪ ድርጅቱ ማህተም የተረጋገጠ መሆኑን ማየት ይኖርባቸዋል።

4.5. ውሳኔ መስጠት (Decision Making)

በህግ ስልጣን የተሰጠው የአካባቢ ጥበቃና አረንጓዴ ልማት ኮሚሽን መሥሪያ ቤት ማለትም በማዕከል ወይም በክፍለ ከተማ የቀረበውን የአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነድ የመጀመሪያ ደረጃ ወይም ሙሉ ጥናት ሊሆን ይችላል። መርምሮ እና ፕሮጀክቱ ሊተገበር የታሰበበትን ቦታ ተመልክቶ፣ የአካባቢ ነዋሪዎችንና ለችግሩ ተጋላጭ የሆኑ የህበረሰብ ክፍሎችንና ባለድርሻ አካላትን አማክሮ፣ የታሰበው ፕሮጀክት ያለውን ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታና የሚያስከትለውን አካባቢያዊ ጉዳት ከግምት ውስጥ በማሰገባት ውሳኔው ፡-

4.5.1. ፕሮጀክቱ የጎላ ችግር አያደርሰም ብሎ ካመነ ኮሚሽኑ ስምምነቱን ወዲያውኑ ውሳኔውን ማወቅ ለሚገባው ወይም ለፈገው ወይም ለባለፕሮጀክቱ ወይም መንግስታዊ ወይም መንግስታዊ ላልሆነ አካል በፅሁፍ ያሳውቃል።

4.5.2. በቀረበው ሰነድ ላይና ወይም በመስክ ምልክታ ወቅት የታዩትንና ወይም ሊከሰቱ ይችላሉ ተብለው የተገመቱትንና መስተካከል የሚገባቸውን ጉዳዮች እንዲተካከሉ አስተያየት በመስጠትና መስተካከላቸውንም አረጋግጦ ኮሚሽኑ ስምምነቱን ውሳኔውን ማወቅ ለሚገባው ወይም ለፈገው ወይም ለባለፕሮጀክቱ ወይም መንግስታዊ ወይም መንግስታዊ ላልሆነ አካል ሊሆን ይችላል የተለየ ሁኔታ ካላጋጠመ በስተቀር እጅግ ቢዘገይ በ15 የስራ ቀናት ውስጥ በጽሁፍ መግለፅ ይችላል።

4.5.3. በቀረበው ሰነድ ላይና ወይም በመስክ ምልክታ ወቅት እንደተገመተው የታሰበው ፕሮጀክት ሊያስከትል የሚችለው አካባቢያዊ ችግር የጎላ መሆኑ ከተገመተ ኮሚሽኑ አሳማኝ የሆነ ምክንያቱን በማቅረብ የማይስማማ መሆኑን ውሳኔውን ማወቅ ለሚገባው ወይም ለፈገው ወይም ለባለፕሮጀክቱ ወይም መንግስታዊ ወይም መንግስታዊ ላልሆነ አካል ሊሆን ይችላል የተለየ ሁኔታ ካላጋጠመ በስተቀር እጅግ ቢዘገይ በ15 የስራ ቀናት ውስጥ በጽሁፍ ያሳውቃል።

4.6. ክዋኔ ኦዲት (ክትትልና ቁጥጥር) ማድረግ (Monitoring and Follow up)

በህግ ሥልጣን የተሰጠው የአካባቢ ጥበቃና አረንጓዴ ልማት ኮሚሽን መሥሪያ ቤት ማለትም በወረዳ፣ በክፍለ ከተማ ወይም በማዕከል ደረጃ ሊሆን ይችላል።

ቀደም ሲል በአካባቢ ተጽዕኖ ግምገማ ያለፈ ፕሮጀክት በቀረበው ሰነድ መሰረት ወይም በተሰጠው መመሪያ መሰረት እየሰራ ስለመሆኑ ወይም ከአካባቢ ጋር በተጣጣመ መልኩ እየሰራ ስለመሆኑ ፕሮግራም ማስያዝ ወይም ቀድሞ ማሳወቅ ሳይጠበቅባቸው የኮሚሽኑ ተቆጣጣሪዎች መሆናቸውን የሚገልጽ መታወቂያ በማሳየት በማንኛውም ጊዜ ድንገተኛ ምልክታ ማድረግ፣ ፎቶግራፍ ማንሳት፣ ናሙና መውሰድ፣ ሰነዶችን ማገለገል፣ ድምፅ ወይም ሙቀት መለካት በአጠቃላይ ማንኛውንም መረጃ መጠየቅና ማግኘት ይችላሉ።

ክትትልና ቁጥጥር መደረግ ያለበት

4.6.1. ገና ፕሮጀክቱ ሲወጠን ጀምሮ

ማንኛውም ፕሮጀክት ሊተገበር ሲታሰብ በፕሮጀክቱ ምክንያት ሊከሰቱ ይሚችሉ አወንታዊና አሉታዊ ተጽዕኖዎችን በቅድሚያ መለየትና ማወቅ ስለሚገባ የሚመለከታቸውን ባለድረሻ አካላትን ማለትም ስለቦታው የመሬት አጠቃቀምና የወደፊት ዕድገት አቅጣጫ የአካባቢ ነዋሪዎች አስተያየት ለማግኘት ማነጋገርና ማማከር ይገባል

4.6.2. ፕሮጀክቱ በግንባታ ላይ እያለ በአካባቢ ነዋሪዎች ላይ፣ በመሰረተ-ልማት አውታሮች ላይ፣ በአካባቢ ሥነ-ምህዳርና በመሳሰሉት ሊያስከትል ስለሚችለው አሉታዊ ተፅዕኖዎች የመቀሻ ስልቶች በቀረበው ሰነድ ላይ በተገለፀው መሰረት ስለመተግበሩ ክትትልና ቁጥጥር ይደረጋል። የተገባውን ግዴታ ተላልፎ ቢገኝም እንደሁኔታው በቃልም ሆነ በፅሁፍ ወይም በሁለቱም መስጠንቀቂያ ከመስጠት አልፎ በየደረጃው እስከ ይሁንታ ማንሳት የሚደርስ እርምጃ ኮሚሽኑ መውሰድ ይችላል። ይሁንታው ሲነሳ ወይም የተሰጠው ፍቃድ ሲነሳ ወይም ሲሰረዝ ሌሎች ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከታው መስሪያ ቤቶች ውሳኔውን እንዲያውቁት በፅሁፍ ይገለፅላቸዋል። በዚህም መሰረት ቀደም ሲል የተሰውን ፍቃድ ማንሳት ወይም መሰረዝ ይጠበቅባቸዋል።

4.6.3. ፕሮጀክቱ በትግበራ ላይ እያለ በተፅዕኖ ግምገማ ሰነዱ ላይ በተቀመጠውና ውል በገባው መሰረት ስለመተግበሩና አካባቢን ያገናዘበ ስለመሆኑ ክትትልና ቁጥጥር ማድረግ ያስፈልጋል። የተገባውን ግዴታ ተላልፎ ቢገኝም እንደሁኔታው በቃልም ሆነ በፅሁፍ ወይም በሁለቱም ማስጠንቀቂያ ከመስጠት በየደረጃው እስከ ይሁንታ ማንሳት የሚደርስ እርምጃ ኮሚሽኑ መውሰድ ይችላል። ይሁንታው ሲነሳ ወይም የተሰጠው ፍቃድ ሲነሳ ወይም ሲሰረዝ ሌሎች ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከታው መስሪያ ቤቶች ውሳኔውን እንዲያውቁት በፅሁፍ ይገለፅላቸዋል። በዚህም መሰረት ቀደም ሲል የተሰውን ፍቃድ ማንሳት ወይም መሰረዝ ይጠበቅባቸዋል።

4.6.4. ፕሮጀክቱ በሚዘጋበት ወይም ስራ በሚያቋርጥበት ወይም በሚያበቃበት ወቅት ፕሮጀክት ትቶት የሚሄደው አሻራ ማለትም እንደ የተረፈ ምርት ክምት፣ ውጋጅ፣ የተፈጠሩ ጉድጓዶችና የተጎዱ መሬቶች፣ አገልግሎታቸውን ያቋጡ ወይም የተበላሹ የስራ መሳሪያዎች ወዘተ... የመሳሰሉት በስርዐት ተወግደው ቦታ ቀድሞ ወደነበረበት ሁኔታ አገግሞ እንዲመለስ መደረግ ይኖርበታል።

4.7. ስለነባር ተቋማት

4.7.1. ነባር ተቋማት በአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሂደት ባለማለፋቸው በአካባቢ ላይ ሊያደርሱ የሚችሉትን ጉዳት ለመከታተል የሚያስችል ሰነድ ላይኖራቸው ይችላል።

4.7.2. ነባር ተቋማት በአካባቢ ላይ እያደረሱ የነበረውን ጉዳት ለመከላከል የአካባቢ አያያዛቸውን ለመረዳትና ለመከታተል የሚያስችል የአካባቢ ማኔጅመንት(አያያዝ) እቅድ እንዲያቀርቡ ይደረጋል፤

4.7.3. የአካባቢ አያያዝ ዕቅዱም በኮሚሽኑ ባለሙያዎች በመስክም ጭምር ተገምግሞ የሚስተካከል ጉዳይ ካለ ታርሞ ይሁንታ ይሰጠዋል

4.7.4. የሚያቀርቡት የአካባቢ አያያዝ እቅድ ሊከተሉ የሚችሉ አሉታዊ ተፅዕኖዎችን ለማስወገድ የሚያስችሉ እርምጃዎችን ማካተት አለበት

4.7.5. በቀረበው የአካባቢ አያያዝ ዕቅድ መሠረት ያልፈፀሙ ተቋማት ላይ ክትትል በማድረግ እርምጃ ይወሰዳል።

4.7.6. በአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሂደት ያላለፈ ተቋም የአካባቢ ኦዲት ሪፖርት ማዘጋጀትና ለኮሚሽኑ ማቅረብ አለበት

4.7.7. የሚቀርበው የኦዲት ሪፖርት በኮሚሽኑ ባለሙያዎች ተገምግሞ ግብረመልስ ይሰጠዋል

ክፍል 3 ስለ የአካባቢ ተፅዕኖ ዘገባና ምርመራን የሚመለከቱ ድንጋጌዎች

I. የአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነድ መያዝ ያለበት

- i. የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ጥናት ሰነድ በቀላልና አሻሚ ባልሆነ ቋንቋ ተዘጋጅቶ ዝርዝር ቴክኒካዊ ትንታኔዎችንና መረጃዎችን ለምሳሌ ስለቦታው መገኛ፣ የመሬት አጠቃቀም፣ ካርታ፣ ፎቶ ግራፍ፣ ተፈጥሮአዊና ሰው ስራሽ ሀብቶች ወዘተ... እንደአስፈላጊነቱ መያዝ ይኖርበታል።
- ii. የተፅዕኖ ግምገማ ለጥናቱ ዝግጅት የዋለ መረጃን፣ በጥናቱ ወቅት ያጋጠመ አጠራጣሪ ሁኔታን ወይም የዕውቀት ክፍተትን ማመልከት አለበት።

II. የፕሮጀክቱ ባለቤት ግዴታዎች

- i. ማንኛውም የፕሮጀክት ባለቤት የፕሮጀክቱን የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ አካሂዶ በቅድሚያ አሉታዊና አወንታዊ ተፅዕኖዎችን ለይቶ አሉታዊ ተፅዕኖዎች ቢቻል የሚወገዱበትን አለበላዚያ ደግሞ ተገቢውን የአካባቢ ደረጃ እንዲሟሉ የሚደረግበትን መንገድ በግልፅ ማስቀመጥ ይኖርበታል።
- ii. የፕሮጀክቱ ባለቤት ለአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነድ የሚያስፈልገውን ወጪ መሸፈን ይጠበቅበታል።
- iii. የፕሮጀክቱ ባለቤት በአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነድ ላይ የተዘረዘሩትን ግዴታዎች የማሟላት ግዴታ አለበት።

III. የፀደቀ የአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነድ ፀንቶ የሚቆይበት ጊዜ የውሳኔ አሰጣጥ

- i. ተግባራዊ እንዲሆን ይሁንታ የተሰጠው ፕሮጀክት በጥናቱ ላይ በተመለከተው የጊዜና የሥራ መርሀ-ግብር መሰረት ተግባራዊ ካልሆነ ተፈጻሚነቱ ይቀራል።
- ii. ነገር ግን በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀፅ (i) መሰረት ባለፕሮጀክቱ ተግባራዊ ያላደረገበትን አሳማኝና ተጨባጭ ምክንያት ካቀረበ በተለይም ጉዳዩ ከመንግስት ውሳኔ ሰጪ አካላት ጋር በተያያዘ መዘግየቱ የተፈጠረ ሆኖ ከተገኘ ኮሚሽኑ ውሳኔውን ሊያጤን ይችላል።
- iii. የተለየ ሁኔታ ካላስገደደ በስተቀር በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀፅ (ii) መሰረት ባለፕሮጀክቱ ያቀረበው አቤቱታ በ30 ቀናት ውስጥ የዘገባው ተቀባይነት ፀንቶ እንዲቆይ ወይም እንዲራዘም ወይም የአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነዱ እንዲከለስ ወይም እንደገና እንዲሰራ መወሰን አለበት።

V. የአዲስ ሁኔታ መከሰት

የአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ሰነድ ዘገባ በበቀረበበት ወቅት ያልተጤነ አካባቢዊ ችግር በትግበራ ወቅት ተከስቶ ቢገኝ የአካባ ተፅዕኖ ግምገማ ሰነዱ እንዲከለስ ወይም እንደገና እንዲዘጋጅ ማድረግ ይችላል።

VI. በአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ላይ ሊደረግ ስለሚገባ የህብረተ-ሰብ ተሳትፎ

በማንኛውም የአካባቢ ተፅዕኖ ጥናት ዘገባ ወቅት የአካባቢው ህብረት-ሰብ አስተያየት መጠየቅ ይኖርበታል። በቀረበው የጥናት ሰነድ ላይ የህብረተ-ሰብ አስተያየት በአባሪነት መያያዝ ይጠበቅበታል። አጠራጣሪ ሁኔታ ተከስቶ ቢገኝ የኮሚሽኑ ባለሙያዎች የችግሩ ተጠቂዎች ናቸው ተብለው የሚገመቱ የህብረት-ሰብ ክፍሎችን በመስክ ምልከታ ወቅት አስተያየታቸውን መቀበል ይጠበቅባቸዋል።

VII. ስለማበረታቻ

አካባቢን ያገናዘበና ሰላማዊ የአመራረት ዘዴን ተከትለው የሚያርቱ ፕሮጀክቶችን ኮሚሽኑ ለማበረታቻት ዕውቅና (ሰርተፊኬት) ይሰጣል፤ ያበረታታል፤ ለዚህ ዓላማ የሚውሉ የስራ መሳሪያዎች ከቀረጥ ነፃ የሚገቡበትን ሁኔታዎች ለማመቻቸት ለሚመለከታቸው የመንግስት አካላት የትብብር ድጋፍ ይፅፋል።

VIII. የቅሬታ አቀራረብ ሥርዓት

- i. ለፕሮጀክት ትግበራ በተሰጠ ይሁንታ ወይም በክትትል ወይም ፕሮጀክቱን በሚመለከት በኮሚሽኑ በተሰጠ በማንኛውም ሌላ ውሳኔ ላይ ቅር የተሰኘ ማንኛውም ሰው ቅሬታውን ለኮሚሽኑ ኮሚሽነር ማቅረብ ይችላል።
- ii. በዚህ አንቀፅ ንዑሥ አንቀፅ 1 በተደነገገው መሰረት የቀረበውን ቅሬታ የኮሚሽኑ ኮሚሽነር ወይም ኃላፊ ወይም መሪ በ30 ቀናት ውስጥ ውሳኔ መስጠት ይኖርበታል።
- iii. የኮሚሽኑ ኮሚሽነር ወይም ኃላፊ ወይም መሪ ውሳኔ የመጨረሻ ይሆናል ። ነገር ግን በውሳኔው ቅር የተሰኘ ወገን ጉዳዩን ሥልጣን ባለው ፍርድ ቤት እንዲታይለት ሊያቀርብ ይችላል።

IX. የሥራ ክፍፍል

- 1. ኮሚሽኑ በማዕከል፣ በክፍለከተማና በወረዳ ደረጃ የሚታዩትንም ፕሮጀክቶች በይዘታቸውና መጠናቸው ለይቶ ባለጉዳዮች በዚያው ደረጃ በሚገኙ የአካባቢ ጥበቃ መ/ቤቶች እንዲስተናገዱ ያደርጋል። እንደሥራውና አደረጃጀት ሁኔታ ፕሮጀክቶች የሚታዩበትን ቦታ ሊቀይር ይችላል።
- 2. በማዕከል ደረጃ የሚታዩ ፕሮጀክቶች ሙሉ የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሰነድ የሚቀርብባቸው ሲሆኑ በክፍለከተማ ደረጃ የሚታዩ ፕሮጀክቶች እንደባህሪያቸው ከፊል የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ ሰነድ የሚቀርብባቸው ወይም በቼክሊስት የሚገመገሙ ይሆናሉ። በወረዳ ደረጃ የሚታዩ ፕሮጀክቶች በሙሉ በቼክሊስት ብቻ የሚገመገሙ ናቸው።
- 3. በማዕከል ፕሮጀክቶች የሚገመገሙት በፌደራል ደረጃ በተዘጋጀው ጋይድላይን መሠረት ሲሆን ክፍለከተሞችና ወረዳዎች የሚጠቀሙበት ቼክሊስትና በግምገማ ወቅት ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች (አመላካቾች) ከዚህ መመሪያ ጋር ተያይዟል
- 4. በየደረጃው የተለዩት ፕሮጀክቶች ዝርዝርም የሚከተለውን ይሆናል

4.1. በማዕከል የሚገመገሙ ፕሮጀክቶች ዝርዝር

4.1.1. የምግብና መጠጥ ኢንዱስትሪዎች

- i. የእንስሳትና ዕዕዋት ተዋጽኦ ዘይት ማምረት
- ii. የሥጋ ውጤቶች ማምረት
- iii. የወተት ተዋጽኦ ማምረት
- iv. የቢራ ማምረት
- v. የዓሣ ተዋጽኦ ማምረት
- vi. ቁራዎች
- vii. ለስላሳ መጠጥ ማምረት
- viii. የፍራፍሬ ጭማቂዎች ማምረት
- ix. ትንባሆ ማምረት
- x. ስኳር ማምረት
- xi. ሌሎች የአግሮ ፕሮሰስ ማምረቻ

4.1.2. የጨርቃጨርቅ ኢንዱስትሪ

- i. የጥጥና ሲንቴቲክ ፋይበር ማምረት
- ii. የጨርቅ ማቅለም
- iii. ጥጥን ክፍሬ የመለየት / ginneries/
- iv. የልብስ ስፌት - ከ20 የስፌት ማሽን በላይ

4.1.3. የቆዳ ኢንዱስትሪ

- i. ቆዳ ማልፋት
- ii. የቆዳ ማጠናቀቅ
- iii. የቆዳ ውጤቶች /ጫማ፣ ልብስ/ ፋብሪካ
- iv. የቆዳ መጋዘን ከ200 ካሬ በላይ

4.1.4. የእንጨት፣ ፕላስቲክና ወረቀት ኢንዱስትሪ

- i. ቺፕ-ወድ፣ ኮምፕሮሳቶ፣ ቦርድ
- ii. ፕላስቲክ፣ ወረቀት፣

4.1.5. የግንባታ ዘርፍ

- i. የሪልስቴትና ኢንዱስትሪ ፓርኮች
- ii. ገበያ ቦታዎች፣ የተሸከርካሪ ማቆሚያዎች
- iii. ህንፃዎች፣ 7 ወለል በላይ
- iv. ሆስፒታሎች፣
- v. ት/ቤቶች፣
- vi. ሆቴሎች፣ ኮከብ 3 እና በላይ
- vii. የመንገድ፣ ኤርፖርት፣ ባቡር መንገድ፣ ቧንቧ መስመር፣ ወዘተ መንገዳትና ማስፋፋት
- viii. የወንዝ ማፋሰሻና ጎርፍ መከላከል ሥራዎች

- ix. የሃይድሮኤሌክትሪክና የመስኖ ግድቦች
- x. ማከማቻ/መጋዘኖች ከ500 ካሬ ሜትር በላይ

4.1.6. ኬሚካል ኢንዱስትሪዎች

- i. አደገኛና መርዛማ ኬሚካሎችን ማምረት፣ ማጓጓዝ፣ ማከማቻትና መጠቀም
- ii. የመድሃኒት ማምረቻ
- iii. የነዳጅ፣ የፔትሪኬሚካልና ሌሎች የኬሚካል ምርቶች ማከማቻ (ማደያዎች)
- iv. የነዳጅ ማጣሪያ፣ የነዳጅ ምርቶች ፕሮሰስ ማድረግና ማጓጓዝ
- v. የቀለም፣ ቫርኒሽ፣ ወዘተ ማምረት

4.1.7. የማዕድን ማውጣት

- i. የኮንስትራክሽን ማዕድን ማምረት
- ii. ሌሎች ሚነራሎችን ማውጣት፣ ፕሮሰስ ማድረግ

4.1.8. ብረት ነክ ያልሆኑ ኢንዱስትሪዎች

- i. ሲሚንቶ፣ አስቤስቶስ፣ መስታወት፣ ወዘተ ማምረት
- ii. የጎማ ማምረት
- iii. የፕላስቲክ ማምረት - 100 ካሬሜትር ቦታ በላይ
- iv. የኖራ፣ ታይልስ፣ ሴራሚክ፣ እብነበረድ፣ ወዘተ ማምረት

4.1.9. ብረታብረትና ኢንጂነሪንግ

- i. ተሽከርካሪና ሌሎች መጓጓዣዎችን ማምረት፣ መገጣጠም
- ii. የተለያዩ አካላትን ማምረት /body – building/
- iii. ቦይለር፣ ማጠራቀሚያ ታንክሮችን መስራት
- iv. ማቅለጫና ቅርጽ ማውጫ
- v. የተለያዩ ቁሳቁሶችን ማምረት
- vi. ለሌሎች ማምረቻዎች የሚያገለግሉ ብረታብረቶችን ማምረት
- vii. ኤሌክትሮፕሌቲንግ

4.1.10. የቆሻሻ ማጣራትና ማስወገድ

- i. የአደገኛ ቆሻሻዎች ማቃጠያ፣ መልሶ መጠቀሚያ፣ ማከማቻ፣ መቅበሪያ፣ ማጣሪያ፣ መሰባሰብና ማጓጓዝ፣ ማስወገድ
- ii. የማዘጋጃ ደረቅ ቆሻሻ መሰብሰብና ማጓጓዝ፣ ማከማቻ፣ መልሶ መጠቀሚያ ፕላንት፣ ማቅላገፍ ፕላንት፣ ማስወጋጃ ቦታ
- iii. የከተማ ፍሳሽ ማጣሪያ፣ የፍሳሽ መስመር ዝርጋታ፣ የተመጠጠ ፍሳሽ ማጓጓዝና ማጣራት

4.1.11. የውሃ አቅርቦት

- i. የውሃ ማጣራት፣ ከጉድጓድ ማውጣት፣ ግድብና ማጠራቀሚያ መስራት
- ii. ውሃን በብዛት አውጥቶ ለኢንዱስትሪ፣ ለመስኖ፣ ወዘተ መጠቀም
- iii. ውሃን በተዘጋጀ ካናል ማስኬድ፣ የተፈጥሮ አቅጣጫን ማስቀየር

4.1.12. ግብርና/ተፈጥሮ ሃብት ዘርፍ

- i. የመስኖ ውሃ አጠቃቀም
- ii. የአዳዲስ ዝርያ፣ ማዳበሪያና ኬሚካል አጠቃቀም
- iii. እንስሳት እርባታ
  - o የቀንድ ክብት - ብዛታቸው ከ20 በላይ
  - o ዶሮ - ብዛታቸው ከ1000 በላይ
- iv. የደን ውጤቶችን ማምረት
- v. የደን ማልማት፣ የደን መቁረጥ፣ የደን መሬት አጠቃቀም መቀየር
- vi. በተራራማ ቦታዎች ላይ መዝናኛ ሪዞርት/ሆቴል መስራት፣ በደን ክልል ውስጥ የቱሪስት መዝናኛ መስራት
- vii. ሰው-ሰራሽ የዓሳ ማራቢያ ቦታ ማዘጋጀት
- viii. የዱር እንስሳት ማራቢያ ቦታ ማዘጋጀት

4.1.13. ኢነርጂ ዘርፍ

- i. ኤሌክትሪክ አመንጨቶ ማሰራጨት
- ii. ከፍተኛ ማሰራጨ መስመሮችና ስቴሽኖች
- iii. የሃይድሮ፣ የነፋስ፣ የባዮማስ፣ የጸሃይ፣ የእነፋሎት ሃይል ማመንጫዎች

4.1.14. የተጎዱ ቦታዎችን ማስተካከል፣ የተበከለ አካባቢን ማጽዳት

4.1.15. የተፈናቀሉ ማህበረሰብን ማስፈር

4.2. በክፍለከተማ ደረጃ የሚገመገሙ ፕሮጀክቶች ዝርዝር

1. አነስተኛ የምግብ ዘይት መጭመቂያ
2. ጋራሻ፣ ከጋራሻ ጋር ተያይዥነት ያላቸው የቦዲና ቀለም ቅብ ስራዎችና የመኪና እጥበት
3. መለስተኛ የጤና ተቋማት/ ጤና ጣቢያ ፣ መለስተኛ ክሊኒክ/
4. አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች /የእንጨት፣ ቀርከሃ፣ የብረታ ብረትና የመስታወት/ ስራዎች
5. የብሎኬት ፣ የጡብ/ ሽክላ ማምረቻዎች
6. የድርና ማግ ማንጣትና ማቅለም
7. አነስተኛ ሆቴሎች - ከ2 ኮከብ ያልበለጠ
8. አነስተኛ የእንስሳት እርባታ/ማደለብ
  - የቀንድ ክብት - ብዛታቸው ከ20 ላልበለጠ
  - ዶሮ - ብዛታቸው ከ100-1000
9. አነስተኛ የልብስ ስፌት ፋብሪካ - ከ20 የስፌት ማሽን ላልበለጠ
10. አነስተኛ ህንጻ ግንባታ - እስከ 7 ወለል ላሉት
11. የኮብልስቶን መንገዶችና ደሬኔጅ
12. አነስተኛ ፕላስቲክ ፋብሪካ- እስከ 100 ካሬሜትር ቦታ ላይ ለሚሰራ
13. መጋዘን ከ500 ካሬ ሜትር በታች
  - የቆዳ መጋዘን ከ200 ካሬ ሜትር በታች
14. የእህል ማበጠሪያ
15. የኤሌክትሪክና መገዶ ቆጣቢ ምድጃ ማምረት

- 16. የሴፍቲኔት ፕሮጀክቶች
- 17. የምሽት ክበቦች (ባር፣ ሪስቶራንት፣ ግሮሰሪ)
- 18. የሻማ ማምረት ሥራ
- 19. አሽንዳና ቦሮንዳዮ ማምረት
- 20. የታፕሴሪ ሥራ
- 21. የስፖርት ውጤቶች ማምረት (ቁርጥራጭ ተጠቅሞ)
- 22. የወርቅና ጌጣጌጥ ሥራዎች
- 23. ጠላት የቀበረው ንብረት ማውጣት

ከተ.ቁ 1-14 ላሉት ፕሮጀክቶች ከፊል የአካባቢና ማህበረሰብ ተፅዕኖ ግምገማ ሰነድ መቅረብ ያለበት ሲሆን፣ ከተ.ቁ. 15-23 በቼክሊስት የሚሰተናገዱ ይሆናል።

4.3. በወረዳ ደረጃ የሚገመገሙ ፕሮጀክቶች ዝርዝር

- i. የወፍጮ ቤት (አህል፣ በርበሬ፣ ቅመማቅመም)
- ii. የፎቶ ስቱዲዮ ማቋቋም
- iii. የሙዚቃ ስቱዲዮ፣ ዲኤስ ቲቪና ቪዲዮ ቤት
- iv. ዳቦና ኬክ መጋገሪያ ቤቶች
- v. የልብስ እጥበት /በእጅና በላውንደሪ/
- vi. አነስተኛ የምግብ ማቀነባበሪያና ማሸጊያ፣
  - ቆሎ ማዘጋጀት፣
  - ገብስ መፈተግ፣
  - እንጀራ መጋገር፣
  - ሽንኩርት መፍጨት፣ ወዘተ
- vii. አነስተኛ የእንስሳት እርባታ/ማደለብ
  - ዶሮ - ብዛታቸው ከ100 ላልበለጠ
- viii. የብረታብረት ውጤቶችን በእጅ ማምረት
- ix. ሻወር ቤት
- x. መጠጥ ቤቶች (ጠጅ ቤት፣ አረቄ ቤት፣ ወዘተ)

ክፍል 4 ስለ ጥፋትና ቅጣት

- i. በደንብ ተላላፊዎች ላይ የወንጀለኛ መቅጫ ድንጋጌዎች ተፈፃሚነታቸው እንደተጠበቀ ሆኖ በዚህ መመሪያ መሰረት የወጣውን ደንብ ደንብ ተላልፎ የተገኘ ሰው ከዚህ በታች የተመለከተው ቅጣት ይፈፀምበታል።
- ii. ማንኛውም የፕሮጀክት ባለቤት የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማ እንዲያካሂድበት የተደነገገበትን ማንኛውንም ፕሮጀክት ከባለሥልጣኑ ይሁንታ ሳያገኝ ተግባራዊ ያደረገ እንደሆነ ወይም በአካባቢ ተፅዕኖ የጥናት ዘገባ ውስጥ ሀሰተኛ ዘገባ ያቀረበ እንደሆነ ከ50 ሺህ ብር በማያንስና ከ 100 ሺህ ብር በማይበልጥ የገንዘብ መቀጫ

ይቀጣል። ለተፈጻሚነቱም በህግ ሥልጣን የሰጠው የአካባቢ ጥበቃ ባለሥልጣን ጉዳዩን ለህግ በማቅረብ ተግባራዊ እንዲሆን ክትትል ያደርጋል።

iii. ማንኛውም ሰው በዚህ መመሪያ መሰረት ፍቃድ ሲሰጠው የተጣለበትን ግዴታ ካልተወጣ ወይም ተፈላጊ ዝርዝሮችን በመዝገብ ሳያሰፍር ከቀረ በ10 የስራቀናት ውስጥ እንዲያስተካክል የፅሁፍ ማስጠንቀቂያ ይሰጠዋል። በተሰጠው ጊዜ ውስጥ ካላስተካከለ ከ10 ሺህ ብር በማያንስ ከ20 ሺህ ብር በማይበልጥ የገንዘብ መቀጫ ይቀጣል። ለተፈጻሚነቱም በህግ ሥልጣን የሰጠው የአካባቢ ጥበቃ ባለሥልጣን ጉዳዩን ለህግ በማቅረብ ተግባራዊ እንዲሆን ክትትል ያደርጋል።

iv. ማንኛውም የአዲት ሪፖርት ወይም የአካባቢ አያያዝ ዕቅድ እንዲያቀርብ ሲገባው ያላቀረበ ሰው ባቀረበው ሪፖርት መሠረት ያልተገበረ ሰው ጥፋት ፈፅሟልና በ10 የስራቀናት ውስጥ እንዲያስተካክል የፅሁፍ ማስጠንቀቂያ ይሰጠዋል። በተሰጠው ጊዜ ውስጥ ካላስተካከለ ከ20 ሺህ ብር በማያንስ ከ50 ሺህ ብር በማይበልጥ የገንዘብ መዋጮ ይቀጣል

v. በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ድርጅት ጥፋት ፈጽሞ ሲገኝ የህጉን መከበር ለማረጋገጥ መፈፀም ሚገባን ተግባር በትጋት ያልተወጣ በመሆኑ የድርጅቱ የሥራ መሪ በንዑስ አንቀፅ 2 እና 3 ከዚህ በላይ በድርጅቱ ላይ ከተጣለው ቅጣት በተጨማሪ ከ5 ሺህ ብር በማያንስና ከ10 ሺህ ብር በማይበልጥ የገንዘብ መቀጫ ይቀጣል። ለተፈጻሚነቱም በህግ ሥልጣን የሰጠው የአካባቢ ጥበቃ ባለሥልጣን ጉዳዩን ለህግ በማቅረብ ተግባራዊ እንዲሆን ክትትል ያደርጋል።

vi. ይህንን መመሪያ በመጣስ ጥፋተኝነቱ የተረጋገጠበት ሰው ከሚወሰንበት ከማንኛውም ቅጣት መተጨማሪ የደረሰውንና ወደፊት ሊደርስ የሚችለውን ጉዳት በሙሉ በራሱ ወጪ እንዲያስተካክል ወይም እንዲተካ ፍ/ቤቱ ያዛል።

VIII. የመፈፀም ግዴታ

ለዚህ መመሪያ አተገባበር ማንኛው ሰው የመተባበር ግዴታ አለበት።

IX. ተፈጻሚነት የሌላቸው ህጎች

ከዚህ መመሪያ ጋር ተቃራኒ የሆኑ ህጎች ወይም መመሪያዎች በዚህ ደንብ ውስጥ በተመለከቱት ጉዳዮች ላይ ተፈጻሚነት አይኖራቸውም።

X. ይህ መመሪያ የሚፀናበት ጊዜ

ይህ መመሪያ በባለሥልጣኑ መስሪያ ቤት ከፀደቀበት ጊዜ ጀምሮ የፀና ይሆናል።

A.List of Projects Requiring Full Environmental Impact Assessment (Federal Procedurla Guideline)

Service Industries

1. Gas stations
2. Development of resorts
3. Construction of hotels, guest houses, of more than 20 bed rooms
4. Establishment of parks and recreational facilities

Social services projects

5. Health institution(hospital ,higher clinic ,diagnostic laboratory)
6. Educational institution(collage & university)

Food and beverage industries

7. Manufacture of vegetable and animal oil or Oil processing plants
8. Manufacture packing, and canning of animals ,fish ,& vegetable products
9. Brewing, distilling and malting
10. Slaughter houses /abattoir
11. Alcohol & Soft drinks
12. Sugar factories
13. Flour mill factories
14. Biscuit factories
15. Tobacco processing
16. Other agro-processing industries

Textile and Leather industries

17. Textile factories
18. Cotton and synthetic fibers
19. Weaving, pigmenting & dyeing factories
20. Tanning and leather finishing
21. Leather dressing factories
22. Shoe factories

Chemical industries

23. Manufacturing, transporting, using and of pesticide or other hazardous chemicals.
24. Production of pharmaceutical products
25. Production of flammable chemicals
26. Storage facilities for petrochemical and other chemical products
27. Production of paints, varnishes etc
28. printing industries
29. processing of petrochemicals
30. Paint manufacturing

Non-metallic industries

31. Manufacturing of cement, asbestos, , marble, rubber
32. Manufacturing of glass and glass products
33. Foam & Plastic industries
34. Lime & ceramics manufacturing,

- 35. Tiles & glue manufacturing
- 36. Soap & detergent manufacturing
- 37. Other manufacturing industries
- 38. Asphalt processing plants
- 39. Processing of rubber

Metal and engineering Industries

- 40. Manufacturing and assembly of motor vehicles,
- 41. Manufacturing & assembly of other means of transport (trailers, motor-cycle, bajaj, bicycle)
- 42. Boiler-making and manufacture of reservoirs, tanks & other sheet containers
- 43. Foundry & forging (metal heating, melting and shaping workshops, industries)
- 44. Iron & steel manufacturing
- 45. Electroplating (electrodes...manufacturing)
- 46. Hand tools & spare parts manufacturing

Energy industry

- 47. Production & Storage of natural gas (production and storage of methane, butane...)
- 48. High power transmission line construction
- 49. Solar panel manufacturing plant
- 50. Deposits or storage of benzene, kerosene, diesel, tar and other products with in commercial, industrial and residential areas.
- 51. Power generation plants (including the use of fuels such as biomass, bio-gas development)
- 52. Construction of petroleum depot

Mining/ Minerals extraction and processing

- 53. Mining (basalt rock, selected material, red ash, clay, sand, loam, Mineral water etc.)

Wood Processing, pulp and paper industries

- 54. Logging and Sawmill processing
- 55. Manufacture of veneer & ply wood
- 56. Manufacture of fiber and particle board
- 57. Manufacture of pulp & paper
- 58. Manufacturing Furniture

Trade: Importation and Exportation of the following

- 59. Hazardous Chemicals/Waste
- 60. Plastics products
- 61. Vehicles
- 62. Used electronic materials
- 63. Wildlife and wildlife products
- 64. Pharmaceuticals
- 65. Food & beverages
- 66. GMOs and GMOs based products

Agriculture & Forestry projects

- 67. Horticulture and floriculture development projects
- 68. Introduction of new breed species of crops, seeds or animals.
- 69. Intensive rearing of cattle >20 heads

70. Intensive rearing of pigs >50 heads
71. Intensive rearing of poultry>100 heads
72. Intensive livestock fattening>20 heads
73. Intensive beekeeping development>50 hives
74. Pest control programme (large scale)
75. Sugar manufacture and refining
76. Rice processing plants
77. Watershed management & rehabilitation
78. Delineation of land for Protective and productive forest
79. Conversion of hillside forest land and green area to other land use

Waste management & disposal

80. Facilities which store, treat and/or dispose of wastes (including hazardous, domestic, agricultural, industrial, commercial wastes)
81. Recycling facilities
82. Transfer station
83. Landfill sites
84. Incinerators
85. Waste water treatment plant

Infrastructure

86. Construction and operation of housing estates/ real estates
87. Construction of roads, highways railways and bridges
88. Development of industrial complexes/estates/zone
89. Airport expansion and/or development
90. Development of water distribution facilities and pipeline systems
91. Construction of terminals(taxi,mid bus,bus,train)

Water supply

93. Development of ground and surface water for urban & industrial water supply
94. Construction of waste Water treatment plant
95. Construction of drainages
96. Construction of water storage& distribution facilities & pipe line system

Public instruments/Strategic impact assessment/

97. Development strategies
98. Urban land use development plans e.g. master plans, LDP
99. Policies and program formulations
100. Resettlement programs.

በክ/ከተማና ወረዳ ሁሉንም ቦታዎች ለመገምገም የሚያገለግል ቼክሊስት

1. የፕሮጀክቱ ባለቤት ስም.....ክ/ከተማ.....ወረዳ.....ስልክ ቁጥር.....
2. የፕሮጀክቱ ስም-----
3. የፕሮጀክቱ የስራ ዓይነት /ባህሪ/.....
4. ፕሮጀክቱ የሚገኝበት አድራሻ፣ ክ/ከተማ..... ወረዳ .....
5. ፕሮጀክቱ ጂኦግራፊያዊ ኮከርዲኔት፣ X:-----Y:-----Alt.-----

ተ.ቁ	በቀረበው የፕሮጀክት ሃሳብና መስክ ምልክታ የሚታየው ጉዳይ	አዎን	አይደለም	ማብራሪያ
1	ፕሮጀክቱ የሚገነባበት ቦታ ለዚህ ሥራ (ከመሬት አጠቃቀም አንጻር) የተፈቀደ ነው?			
2	ፕሮጀክቱ የሚገነባበት ቦታ ካርታ ወይም የኪራይ ውል አለው?			
3	ስለፕሮጀክቱ ምንነትና አተገባበር አዋሳኞች/አጎራባቾች ያውቃሉ?			
4	ፕሮጀክቱን የሚያዋስኑት አጎራባቾች በፕሮጀክቱ ላይ ተቃውሞ አላቸው?			
5	የፕሮጀክቱ አዋሳኝ ማህበረሰብ ፕሮጀክቱ ጠቀሜታ እንዳለው ያምናል?			
6	የፕሮጀክቱ ሥራ ከመኖሪያ ቤት ያለው ርቀት በቂ ነው? (ርቀቱ አንደፕሮጀክቱ ባህርይ የሚለያይ ሆኖ ሽታ፣ ብናኝ፣ ንዝረት፣ ድምጽ ካለው ከ50 ሜትር ባያንስ)			
7	ፕሮጀክቱ የሚተገበርበት ቦታ ላይ ለፕሮጀክቱ ዋና ሥራ ተብሎ የሚገነባው ወለል/ግድግዳ የተሰራው በቀላሉ ከማይፈረስ ማቴሪያል ነው?			
8	በፕሮጀክቱ ምክንያት የሚፈናቀል የህብረተሰብ ክፍል አለ? ካለስ ካሳ ተከፍሎታል?			
9	በፕሮጀክቱ ግንባታ ምክንያት የሚወገድ/የሚጎዳ የተፈጥሮ ሃብት ወይም ባህላዊ/ታሪካዊ ቅርስ አለ?			
10	ፕሮጀክቱ በግንባታ ወቅት የሚፈጥረው ድምጽ ወይም ብናኝ ወይም በግንባታ ዕቃዎች አቀማመጥ መንገድ መዝጋት/ማበላሸት ወይም የከባድ ተሽከርካሪዎች እንቅስቃሴ ሁከት ወይም በሚወገድ ቆሻሻ/ፍሳሽ/ጎርፍ ምክንያት በአካባቢው ነዋሪዎች ላይ የሚያስከትለው ችግር ይኖራል?			
11	ፕሮጀክቱ በግንባታ ወቅት የሚደርሰውን ችግር ለማቃለል ባለፈው ፕሮጀክቱ ያስቀመጠው መፍትሄ አለ?			
12	ፕሮጀክቱ ወደ ተግባር/ማምረት ሲገባ ደረቅ ቆሻሻን ያመነጫል?			
13	ፕሮጀክቱ ወደ ተግባር/ማምረት ሲገባ ደረቅ ቆሻሻን የሚያመነጭ ከሆነ አካባቢን ሳይበክልና ማህበረሰቡን ሳይጎዳ ባግባቡ ይወገዳል?			
14	ፕሮጀክቱ ወደ ተግባር/ማምረት ሲገባ ፍሳሽ ቆሻሻን			

ተ.ቁ	በቀረበው የፕሮጀክት ሃሳብና መስክ ምልክታ የሚታየው ጉዳይ	አዎን	አይደለም	ማብራሪያ
	ያመነጫል?			
15	በፕሮጀክቱ የሚመነጨው ፍሳሽ ወደ አካባቢው ወንዝ ወይም ድሬኔጅ ይለቀቃል?			
16	ፕሮጀክቱ ወደ ተግባር/ማምረት ሲገባ ፍሳሽ ቆሻሻን የሚያመነጭ ከሆነ አካባቢንና ማህበረሰቡን በማይበክል ሁኔታ ባግባቡ ይወገዳል?			
17	ፕሮጀክቱ ወደ ተግባር/ማምረት ሲገባ ጭስ፣ ሽታ፣ ብናኝ ያመነጫል?			
18	ፕሮጀክቱ ወደ ተግባር/ማምረት ሲገባ ጭስ፣ ሽታ፣ ብናኝ የሚያመነጭ ከሆነ የመቀነስ/የማስወገድ ዘዴ ይጠቀማል?			
19	ፕሮጀክቱ ወደ ተግባር/ማምረት ሲገባ በማሽኖች እንቅስቃሴ ወይም ሌላ ምክንያት ድምጽ ይፈጠራል?			
20	በማምረት ሂደት የሚፈጠር ድምጽ በአዋሳኝ የሚገኙ ነዋሪዎችን ሊያውክ ይችላል?			
21	በማምረት ሂደት የሚፈጠር ድምጽን ለመቀነስ/ለማስወገድ የታቀደ ሥራ አለ?			
22	በፕሮጀክቱ የሚገነባው ህንጻ/መጋዘን/ፋብሪካ በቂ የአየር ዝውውር እንዲኖረው ተደርጎ ነው?			
23	ለሠራተኛ ደህንነት የሥራ ልብስ ማለትም -እንደአስፈላጊነቱ የሥራ ልብስ፣ ጫማ፣ የአፍና አፍጫ መሽፈኛ፣ የጆሮ መከላከያ ይሰጣል?			
24	ፕሮጀክቱ ለሠራተኞቹ ስለሥራ ላይ ደህንነትና አካባቢ ጥበቃ ስልጠና ይሰጣል?			
25	ፕሮጀክቱ ለሚደርሱ ድንገተኛ አደጋዎች (የእሳት፣ የፍንዳታ፣ የጎጂ ነገሮች ማፈትለክ፣ ወ.ዘ.ተ) ቅደመዝግጅት አድረጓል? ለዚህ አመላካች ምልክቶች ይኖራሉ?			
26	የፕሮጀክቱ ዲዛይን ጥሬዕቃና ምርትን ባግባቡ ለማስቀመጥና ለስራ ምቹ ሁኔታን ያካትታል?			

የፕሮጀክቱ ባለቤት፣ ስም-----ፊርማ-----ቀን-----

በግምገማው ውጤትና ባለፈው ፕሮጀክቱ በገባው ቃል መሰረት ፕሮጀክቱ እንዲተገበር ይሁንታ ይገባዋል□/አይገባውም□፤

ግምገማውን ያደረጉ ባለሙያዎች፤

1. ስም----- የስራ ድርሻ ----- ፊርማ ----- ቀን -----
2. ስም----- የስራ ድርሻ ----- ፊርማ ----- ቀን -----
3. ስም----- የስራ ድርሻ ----- ፊርማ ----- ቀን -----

በክ/ከተማና ወረዳ ፕሮጀክቶች የሚያስከትሉት አካባቢያዊ ችግሮች ሲገመገሙ ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ ጉዳዮች

ተ.ቁ	የፕሮጀክቱ ዓይነት	ፕሮጀክቱ የሚያስከትለው አሉታዊ ተጽዕኖዎች	በግምገማ ወቅት ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ መስፈርቶች
1.	የወፍጮ ቤት	የድምጽ ብክለት/Noise pollution/ የአየር ብክለት /አዋራ-/Air Pollution/ የደረቅ ቆሻሻ /Solid waste/ የአካባቢን ገጽታ የሚያበላሽ ግንባታ/nuisance pollution/ የሕንጻ ንቅናቄ/vibration impact/ የቅመማቅመምና በርበሬ ሽታ የሚፈጠረው ችግር ከጋማ ከብቶች ፋንድያ የሚፈጠር የአካባቢ ብክለት(ከገጠር ጋር የተዋሰኑ ክ/ከተሞች)	ወፍጮ ቤቱ የሚገነባበት/የተገነባበት ቁሳቁስ ብሎኬት መሆኑን መረጋገጥ፤ ከመኖሪያ/የንግድ ቤት የጋራ ግድግዳ ያለመኖሩን መረጋገጥ ፤ የአባራ መውጫ በጣሪያ ላይ ከፍ ብሎ መዘጋጀቱን ማረጋገጥ /እስከ 1 ሜትር/ ፤ በአካባቢው ላይ የማህበራዊ አገልግሎት መስጫ ተቋማት ያለመኖራቸውን ማረጋገጥ ፤ /የትምህርት የጤና የሕጻናት ማቆያ/ ሌሎች የመንግስትና መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት ያለመኖራቸውን ማረጋገጥ ፤ የቅመማ ቅመምና በርበሬ ወፍጮ ከመኖሪያ ሰፈር በጣም መራቅ አለበት፡፡
2.	የፎቶ ስቴዲዮ	ከማተሚያ ቀለም የሚወጣው አደገኛ ኬሚካል ደረቅ ቆሻሻ/ወረቀት/	ከማተሚያ ቀለም /Toner/ የሚወጣው አደገኛ ኬሚካል የሚወገድበትን ዘዴ በግልጽ ማስቀመጡን ማረጋገጥ ፤ የደረቅ ቆሻሻ አያያዝና አወጋገድ ዘዴን መፈተሽ ፤ የፎቶ ስቴዲዮ በማንኛውም ቦታ ሊገነባ ይቻላል፡፡
3.	የሙዚቃ ቤት/ካሴት ማከራያ፣ ማከፋፈያ/	የድምጽ ብክለት/ Noise pollution/ ንዝረት /vibration/	በመኖሪያ መንደሮች ውስጥ ያለመሆኑ ፤ የድምጽ መጠኑ በተቀመጠለት ስታንዳርድ እንደሚሰራ ማረጋገጥ፤ ማህበራዊ አገልግሎት መስጫ ተቋማት ማለትም /ት/ቤት ፣ የሕጻናት ማቆያና መማሪያ ፣ የህክምና መስጫ ፣ መንግስታዊና መ.ያ.ድ ተቋማት በአካባቢ ያለመኖራቸውን ማረጋገጥ፤
4.	የምሽት ክብብ	የድምጽ ብክለት / Noise pollution/ የአየር ብክለት መታፈን /soffocation/ የእሳት አደጋ /fire hazard/ ባህላዊ ተፅዕኖዎች	በቂ የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ /መስከት፣ ቪንትሌተር የአየር ማቀዝቀዥያ ቤቱ ድምጽ ወደ ውጪ የማያስወጣ መሆኑን ማረጋገጥ፣/sound proof/ ከመኖሪያ ሰፈር፣የሕክምናና ትምህርት መስጫ ተቋማት የእንግዳ ማረፊያ፣ በአካባቢ ያለመኖራቸውን ማረጋገጥ ፤ በቂ የተሽከርካሪ ማቆሚያ /Parking/ መኖሩን ማረጋገጥ ፤ /ከመንገዱ በተጨማሪ/ በአካባቢ ጥበቃ ባለስልጣን የወጣውን የድምጽ ስታንዳርድ የሚያሟላ መሆኑን ማረጋገጥ፤

ተ.ቁ	የፕሮጀክቱ ዓይነት	ፕሮጀክቱ የሚያስከትለው አሉታዊ ተጽዕኖዎች	በግምገማ ወቅት ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ መስፈርቶች
5.	ዳቦና ብስኩት መጋገሪያ	ከፍተኛ ሙቀት /Thermal Pollution/ የእሳት አደጋ /Fire Hazard/ ፍሳሽ ቆሻሻ /Liquid waste/ ደረቅ ቆሻሻ /solid waste/ የድምጽ ብክለት/ከማቡኪያ ማሽኑ የሚፈጠር/ የአየር ብክለት/ከጭስ/ አላስፈላጊ ሽታ/nuisance smell/	ዳቦ ቤቱ የተገነባበት ማቴሪያል ከብሎኬት መሆኑን ማረጋገጥ የእሳት ማጥፊያ /Fire extinguisher/ መኖሩን ማረጋገጥ ፤ ከመኖሪያ /የንግድ ቤት ጋር የጋራ ግድግዳ ያለመኖሩ፤ ለሚጠቅሙበት እንጨት መከማቻ ቤት ቦታ መኖሩ ፤ ፍሳሹን የሚጠራቅምበት ማከማቻ /Septictank መኖሩን ማረጋገጥ ፤ ለደረቅ ቆሻሻ ማከመቻ በቂ ቦታ መኖሩን ማረጋገጥ ፤ የደረቅ ቆሻሻ አወጋገድ ስርዓቱን መፈተሽ ፤ የእሳት አደጋ ተሽከርካሪ ማስገባት መቻሉን ማረጋገጥ የማቡኪያ ድምጽ በደረጃ መሆኑን ማረጋገጥ፤ መጋገሪያ ማሽኑ በኤሌክትሪክ የሚሰራ መሆኑን ማረጋገጥ፤ መጋገሪያው ከሽክላላ ጡብ መሆኑን ማረጋገጥ ማድበልበያው ከአልሙኒየም ፣ከወጥ ጣውላ ወይም ከእምነበረድ መሆኑን ማረጋገጥ፤
6.	የልብስ እጥበት /Laundry/	ፍሳሽ ቆሻሻ /አደገኛ ኬሚካል	በፍሳሽ ቆሻሻና አደገኛ ኬሚካል መከማቻ የሚሆን ማጠራቀሚያ /septic tank/ መኖሩን ማረጋገጥ፤
7.	አነስተኛ የምግብ ዘይት መጭመቂያ	ደረቅ ቆሻሻ /ፍጉሎ/ ፍሳሽ ቆሻሻ / liquid waste/ አላስፈላጊ ሽታ/nuisance smell/ የማሽኑ ድምጽ/Noise pollution/ የአየር ብክለት/ከጭስና አቧራ/	ዘይት መጭመቂያ የራሱ የሆነ ግቢ ሊኖረው እንደሚገባ ማረጋገጥ ፤ በቂ የፍሳሽ ማጠራቀሚያ /septictank/ መኖሩን ማረጋገጥ፤ በፍጉሎ ማካመቻ የሚሆን በቂ ቦታ መዘጋጀቱን ማረጋገጥ፤ የፍጉሎ አወጋገድ ስርዓቱ ምን እንደሚመስል መገምገም ፤ ሽታውን ለማስወገድ የሚጠቀምበት ዘዴ ግምት ውስጥ ማስገባት፤ ጥሬ እቃው ሲበጠር የሚውጣውን ብናኝ/አቧራ/ በአግባቡ መቆጣጠር ፤
8.	ጋራሻየ የመኪና እጥበትና ሌሎች ከጋራሻየ ጋር ተያያዥነት ያላቸው ስራዎች	ከጋራሻየና የመኪና እጥበት የሚፈጠረው ፍሳሽ ቆሻሻ ከብዩዳ የሚነሳ የጨረር ብክለት ከቅጥቀጣና ብዩዳ የሚፈጠር የድምጽ ብክለት ከግሪስና ከሌሎች ፍሳሾች ምክንያት የሚፈጠር የአፈር ብክለት ደረቅ ቆሻሻ/የብረት ቁርጥራጮች.../ አደገኛ ኬሚካሎች/የመኪና ዘይት ፣ባትሪ፣ ቀለም.../	በአካባቢው የአገልግሎት መስጫ ተቋማት ት/ቤት የጤና ተቋም የመንግስትና መያድ ተቋማት ያለመኖራቸውን ማረጋገጥ፤ ለፍሳሽ ማጠራቀሚያ የሚያገለግል በኮንክሪት የተሰራ ማጠራቀሚያ /septic tank/መኖሩን ማረጋገጥ ፤ ለመኪና እጥበት የሚውለው ውሃ በአግባቡ ተጣርቶ ወደ ውሃ አካላት ሊያስገባ የሚችል ግንባታ መኖሩን ማረጋገጥ፤ ጋራሻየ የራሱ የቻለና በቂ ግቢ እንዳለው ማረጋገጥ፤ ከግቢ ውጪ መኪናዎችን በማቆም አከባቢን እንደማይበክል ማረጋገጥ፤ ከማንኛቸውም የመኖሪያ ቤቶች ጋር የጋራ ግድግዳ

ተ.ቁ	የፕሮጀክቱ ዓይነት	ፕሮጀክቱ የሚያስከትለው አሉታዊ ተጽዕኖዎች	በግምገማ ወቅት ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ መስፈርቶች
			<p>እንደሌለው መረጋገጥ፤ በአካባቢ ላይ ሊፈጠር የሚችለውን የጨረር ብክለት ለመቀነስ እንዲቻል በየዳ በሚካሄድበት አካባቢ ላይ በቂ መጠለያ መኖሩን ማረጋገጥ፤ ድምጽ በአካባቢ ያሉትን ተቋማትና ነዋሪዎች እንዳይረብሽ ሰፊ ግቢና ከተቋማት የራቀ መሆኑን ማረጋገጥ፤ የሰራ ቦታው ወለል በኮንክሪት የተገነባና መጠለያ/shade /ያለው መሆኑን መረጋገጥ፤ የቀለም መቀባቱ ሂደት/spray /በተወሰነና በተከለለ ቦታ በጥንቃቄ መካሄድ እንዳለበት ማረጋገጥ፤ በአካባቢ ጥበቃ ባለስልጣን የወጣውን የድምጽ ስታንዳርድ ማሟላት፤</p>
9.	<p>መለስተኛ የጤና ተቋማት ጤና ጣቢያ መለስተኛ ክሊኒክ</p>	<p>ታማሚ ሰው ከተጠቀመባቸው ቁሳቁሶች የሚፈጠር የኢንፈክሽን በሽታ /ከመርፌ ፣ከጥጥና ፋሻ የሚከሰት/ የፍሳሽ ቆሻሻ የደረቅ ቆሻሻ ሌሎች ባዮሚድካል ቆሻሻዎች/የሰውነት ክፍሎች.../</p>	<p>በሽተኛ የተጠቀመባቸውን ቁሳቁሶች እንደገና ለመጠቀም እንዲቻል ተቋሙ የአውቶ ክሊብ ማሽን ሊኖረው ይገባል በሽተኞች የተጥቀሙበትን ቆሻሻና ሌሎች የሚፈጠሩ ደረቅ ቆሻሻዎችን ለማስወገድ እንዲችል በጡብ የተገነባ ማቃጠያ/Incinerator/ ሊኖረው ይገባል፡፡ የማቃጠያው ጭስ ማውጫ /smoke stack/ ከ3-6 ሜትር ርዝመት ሊኖረው ይገባል፡፡ የሚፈጠሩትን ፍሳሽ ቆሻሻ ለማስተናገድ የሚችል በኮንክሪት የተሰራ የፍሳሽ ማጠራቀሚያ /septic tank/ ሊኖረው ይገባል፡፡ የጤና ተቋሙ እራሱን በቻለ ግቢ ሆኖ ከመኖሪያ፣ከምግብ፣ከሻይ ቤቶችና ከመሳሰሉት ያልተያያዘ መሆኑን ማረጋገጥ፤ የጤና ተቋሙ በቂ ብርሃንና አየር ማስገቢያ ሊኖረው ይገባል፡፡ የማዋለድ ስራ የሚሰሩ ከሆነ የእንግዴ ልጅ መቅበሪያ /placenta pit/ መኖሩን ማረጋገጥ፤ ንጽሕና የተጠበቀ መጻዳጃ ቤት፣ የእጅ መታጠቢያና የቆሻሻ መጠራቀሚያ መኖሩን ማረጋገጥ፤</p>

ተ.ቁ	የፕሮጀክቱ ዓይነት	ፕሮጀክቱ የሚያስከትለው አሉታዊ ተጽዕኖዎች	በግምገማ ወቅት ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ መስፈርቶች
10.	የቤት ውስጥ ምግብ ማቀነባበር ማሻሻያ	ለእቃና ጥሬ እቃ ማጠቢያ የሚያገለግል ፍሳሽ በአካባቢ ላይ የሚፈጥረው ችግር የደረቅ ቆሻሻ አላስፈላጊ ሽታ /nuisance smell/ በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር ያለመኖር የድምጽ ብክለት ጭስ	ለማቀነባበሪያው ማሻሻያ የሚያገለግለው ቤት የራሱ የቻለ ግቢ ሊኖረው ይገባል። የሚፈጠረው ፍሳሽ ቆሻሻ ለማጠራቀም የሚችል በቂ ስፋት ያለው ማጠራቀሚያ /septic tank/ ሊኖረው ይገባል። ደረቅ ቆሻሻን ለማከማቸት የሚያስችል በቂ ማከማቻ መኖሩን ማረጋገጥ። ለጥሬ እቃና ያለቀለትን ምርት ለማከማቸት የሚችል በቂ ቦታ መኖሩን ማረጋገጥ። በሚሰራበት ቤት ውስጥ በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ። ጭስ ማውጫ
11.	አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች፣ የእንጨት የብረታ ብረትና የመስታወት ስራዎች	የእንጨት፣ የብረታ ብረትና የመስታወት ቁርጥራጮች ምክንያት የሚፈጠር ደረቅ ቆሻሻ በእንጨት ስራ ምክንያት የሚፈጠር ብናኝ የሚያስከትለው የአየር ብክለት ከእንጨትና ብረት ማሸኖች ምክንያት የሚፈጠር የድምጽ ብክለት በቂ ብርሃን ካለመኖር ጋር የሚፈጠር ድንገተኛ አደጋ የሰራተኞች ጉዳት/accident or mechanical injuries/	የማህበራዊ አገልግሎት መስጫ ተቋማትና ሌሎች የመንግስትና መ.ያ.ድ ጽ/ቤቶች በአካባቢው ያለመኖራቸውን ማረጋገጥ። ካፌዎች፣ሆቴሎችና ሌሎች የመዝናኛ ማዕከሎች በአካባቢ በበቂ ርቀት መኖራቸውን ማረጋገጥ ፣ ከማሸን የሚፈጠረው ድምጽ አምቆ ለመያዝ የሚያስችል ግንባታ መኖሩን ማረጋገጥ ፣ በቂ የብናኝና ደረቅ ቆሻሻ ማከመቻ ስፍራ መኖሩን ማረጋገጥ በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ ፣ አቧራ/ብናኝ/ ማውጫ የሚሆን ግንባታ በጣሪያው ላይ መኖሩን ማረጋገጥ። ለአካባቢው የሚመጥን የድምጽ ደረጃ መኖሩን ማረጋገጥ። ቀለም ሲቀባ በጥንቃቄ መሆኑን ማረጋገጥ። ለሰራተኞች አስፈላጊ የሰራ ላይ አደጋ መከላከያ ቁሳቁሶች ማሟላታቸውን ማረጋገጥ።
12.	የብሎኬት አነስተኛ፣ የጡብና የሸክላ ማምረቻዎች	ከጥሬ እቃዎቹ ምክንያት በአካባቢ ላይ የሚፈጠር ብናኝና የአየር ብክለት ፣ ከሸክላ ጡብ ማምረቻ ወቅት የሚፈጠር ጭስ የሚፈጥረው የአየር ብክለት ፣ ለማቃጠያ እንጨት የሚጠቀሙ ከሆነ የሚፈጥሩት የተፈጥሮ ሃብት መመናመን ፣ የድምጽ ብክለት ማሸኖ የሚፈጠረው ንቅናቄ/vibration/	ለጥሬ እቃ ማከማቻና መስሪያ በቂ ቦታ መኖሩን ማረጋገጥ። ለተሸከርካሪዎች ዝውውር በቂ ቦታ መኖሩን ማረጋገጥ። የመኖሪያ ሰፈሮችና ማህበራዊ አገልግሎት መስጫ ተቋማት ከአካባቢው በበቂ ርቀት መኖራቸውን ማረጋገጥ ፣ ሸክላዎቹን ለማቃጠል የሚጠቅምበት ኃይል /ኢነርጂ/ ዓይነት በግልጽ መታወቅ ይኖርበታል ፣ ከሸክላ ጡብ ማቃጠያ የሚወጣው ጭስ አካባቢን በማይጎዳ መልኩ መገንባቱን ማረጋገጥ ፣
13	አነስተኛ ሆቴሎች	የፍሳሽ መፈጠር የድምጽ ብክለት (ከተሸከርካሪ፣ ከሙዚቃ)	የሚፈጠረው ፍሳሽ ቆሻሻ ለማጠራቀም የሚችል በቂ ስፋት ያለው ማጠራቀሚያ /septic tank/ ሊኖረው ይገባል።

የአካባቢ ጥበቃና አረንጓዴ ልማት ኮሚሽን የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማና ክዋኔ እዲት መመሪያ

ተ.ቁ	የፕሮጀክቱ ዓይነት	ፕሮጀክቱ የሚያስከትለው አሉታዊ ተጽዕኖዎች	በግምገማ ወቅት ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ መስፈርቶች
			ደረቅ ቆሻሻን ለማከማቸት የሚያስችል በቂ ማከማቻ መኖሩን ማረጋገጥ፤
14	አነስተኛ የእንስሳት እርባታ/ማደለብ	የሽታ ችግር፤ ከእንስሳት የሚወገድ ፍሳሽና ደረቅ ቆሻሻ፤ የእንስሳት ድምጽ	ከመኖሪያና መስሪያ ቤታዎች ከ50 ሜትር ያላነሰ ርቀት በሁሉም አቅጣጫ መኖር አለበት፤ ለእንስሳት ማቆያነት የሚያስችል የንጣፍና አጥር አገነባብ መኖር አለበት፤ ፍሳሽ በአግባቡ የሚሰበሰብና የሚወገድ መሆን አለበት
15	አነስተኛ የልብስ ስፌት ፋብሪካ	የጨርቅ ቁርጥራጭና የማሸጊያ ደረቅ ቆሻሻና የብናኝ ችግር	በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ ፤ አቧራ/ብናኝ/ ማውጫ የሚሆን ግንባታ በጣሪያው ላይ መኖሩን ማረጋገጥ፤
16	አነስተኛ ህንጻ ግንባታ	በተሸከርካሪ ምክንያት የድምጽ ችግርና የመንገድ መዘጋጋት	የሚፈጠረው ፍሳሽ ቆሻሻ ለማጠራቀም የሚችል በቂ ስፋት ያለው ማጠራቀሚያ /septic tank/ ሊኖረው ይገባል፡፡ ደረቅ ቆሻሻን ለማከማቸት የሚያስችል በቂ ማከማቻ መኖሩን ማረጋገጥ፤ የአረንጓዴ ቦታ ማካትቱን ማረጋገጥ
17	የኮብልስቶን መንገዶችና ደሬኔጅ	በሠራተኞችና ድንጋይ ማስተካከል የድምጽ ብክለት፤ በግብዓት አቀማመጥ ምክንያት መንገድ መዘጋጋትና የህብረተሰብ እንቅስቃሴ መታወክ	የህብረተሰብ ተሳትፎ መኖሩንና ቦታ የለቀቁ ተገቢው ካላ ማግኘታቸውን ማረጋገጥ የህብረተሰቡን መጓጓዣ መስተጓጎልን መቀነሱን ማረጋገጥ፤ በጥራት መጓደል የመንገድ መበላሸትን እንዳያስከትል ትኩረትን ማረጋገጥ
18	አነስተኛ ፕላስቲክ ፋብሪካ	ከማምረት ሂደት የተረፈ ምርት የደረቅ ቆሻሻ፤ ፍሳሽ ቆሻሻ፤ የድምጽ ብክለት	በቂ የብናኝና ደረቅ ቆሻሻ ማከመቻ ስፍራ መኖሩን ማረጋገጥ በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ ፤ አቧራ/ብናኝ/ ማውጫ የሚሆን ግንባታ በጣሪያው ላይ መኖሩን ማረጋገጥ፤ ለአካባቢው የሚመጥን የድምጽ ደረጃ መኖሩን ማረጋገጥ፤ ፍሳሽ በአግባቡ የሚሰበሰብና የሚወገድ መሆን አለበት
19	የሻማ ማምረት ሥራ	ከማሸን የሚወጣ ጭስ/ሽታ፤ ሙቀት ወይም ድምጽ	በቂ ደረቅ ቆሻሻ ማከመቻ ስፍራ መኖሩን ማረጋገጥ በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ ፤ ለአካባቢው የሚመጥን የድምጽ ደረጃ መኖሩን ማረጋገጥ፤ ፍሳሽ በአግባቡ የሚሰበሰብና የሚወገድ መሆን አለበት
20	መጋዘን	በተሸከርካሪ ምክንያት የድምጽ ችግርና የመንገድ መዘጋጋት የቆዳ ሲሆን ከፍተኛ ሽታ	ለተሸከርካሪዎች ዝውውር በቂ ቦታ መኖሩን ማረጋገጥ፤ በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ ለቆዳ መገዘን ሽታ ማስወጋጃ የተለያዩ ዘዴዎችን መጠቀም ማለትም - የጨው አጠቃቀም፤ ረዥም ጭስ ማውጫ (ቺሚኒ)፤ ቢቻል ከመኖሪያ አካባቢ የራቀ

የአካባቢ ጥበቃና አረንጓዴ ልማት ኮሚሽን የአካባቢ ተፅዕኖ ግምገማና ክዋኔ እዲት መመሪያ

ተ.ቁ	የፕሮጀክቱ ዓይነት	ፕሮጀክቱ የሚያስከትለው አሉታዊ ተጽዕኖዎች	በግምገማ ወቅት ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ መስፈርቶች
21	የእህል ማበጠሪያ	በእህል ማበጠር ምክንያት የብናኝ፣ የድምጽ ችግር ይፈጠራል	ለተሽከርካሪዎች ዝውውር በቂ ቦታ መኖሩን ማረጋገጥ፤ በቂ የብናኝና ደረቅ ቆሻሻ ማከመቻ ስፍራ መኖሩን ማረጋገጥ በቂ ብርሃንና የአየር ዝውውር መኖሩን ማረጋገጥ ፤ አቧራ/ብናኝ/ ማውጫ የሚሆን ግንባታ በጣሪያው ላይ መኖሩን ማረጋገጥ፤ ለአካባቢው የሚመጥን የድምጽ ደረጃ መኖሩን ማረጋገጥ፤
22	የኤሌክትሪክና ማገዶ ቆጣቢ ምድጃ ማምረት	የደረቅ ቆሻሻና ብናኝ ችግሮች፤	በቂ ለሥራ የተመቸና ለአደጋ ያልተጋለጠ ቦታ መሆኑን ማረጋገጥ ቆሻሻን ባግባቡ ማስወገድ
23	አሸንዳና ቦሮንዳዮ ማምረት	በቆርቆሮ መቁረጥን መበየድ የድምፅና የጨረር ብክለት የመንገድ መዘጋጋት	በቂ ለሥራ የተመቸና ለአደጋ ያልተጋለጠ ቦታ መሆኑን ማረጋገጥ መንገድ ላይ እንዳይሰራ መከላከል
24	የድርና ማግ ማንጣትና ማቅለም	የፍሳሽ ችግር	በቂ የሥራ ቦታ፣ ለአደጋ ያልተጋለጠና የአየር ዝውውር ያለው፤ በተቻለ መጠን ፍሳሽ እንዳይኖር ማስደረግ (ኬሚካሊን/ቀለሙን ሙሉ-በሙሉ እንዲጠቀሙ ማድረግ) ፍሳሹ በቀጥታ መለቀቅ የለበትም
25	የወርቅና ጌጣጌጥ ሥራዎች	በማቅለጥ የአየር ብክለት፣ ደረቅ ቆሻሻ	በቂ የመስሪያ ቦታ መኖር፤ የሰራተኛ ደህንነት ማረጋገጥ (የሥራ ልብስ/መከላከያ በመጠቀም) ቆሻሻን በአግባቡ ማስወገድ
26	የስፖንጅ ውጤቶች ማምረት (ቁርጥራጭ ተጠቅሞ)	በመቆራረጥ የብናኝ ችግር፤ በስፖንጅ ኬሚካል ባህርይ ለእሳት አደጋ መጋለጥ	በቂ የመስሪያ ቦታ መኖር፤ የሰራተኛ ደህንነት ማረጋገጥ (የሥራ ልብስ/መከላከያ በመጠቀም) በቂ የአየር ዝውውርና የእሳት አደጋ መከላከያ ጥንቃቄዎች መሟላታቸውን ማረጋገጥ
27	የታፕሴሪ ሥራ	የድምፅና ደረቅ ቆሻሻ	በቂ የመስሪያ ቦታ መኖር፤ መንገድ አለመዘጋጋትን ማረጋገጥ
28	አነስተኛ የእንስሳት እርባታ/ማደለብ (ዶሮ - ብዛታቸው ከ100 ላልበለጠ)	የሽታ ችግር፤ ከእንስሳት የሚወገድ ፍሳሽ/ደረቅ ቆሻሻ፤ የእንስሳት ድምጽ	ከመኖሪያና መስሪያ ቦታዎች ከ50 ሜትር ያላነሰ ርቀት በሁሉም አቅጣጫ መኖር አለበት፤ ለእንስሳት ማቆያነት የሚያስችል የቤት አገነባብ መኖር አለበት፤ ቆሻሻው ሽታ በማያስከትል ሁኔታ በአግባቡ የሚሰበሰብና የሚወገድ መሆን አለበት፤ ሌላ ግብዓትን ተጠቅሞ ሽታውን ማጥፋት
29	መጠጥ ቤቶች (ጠጅ ቤት፣ አረቄ ቤት፣ ወዘተ)	የድምፅና ፍሳሽ ብክለት	ቤቱ በቂ ቦታ ኖሮት ድምጽ የማያስወጣና ፍሳሽ በአግባቡ የሚያስወግድ (ሽንታቤት) መሆን አለበት
30	ሻወር ቤት	የፍሳሽ ችግር	ፍሳሹ ወደ አካባቢ መለቀቅ የለበትም
31	የብረታብረት ውጤቶችን በእጅ ማምረት	የድምጽ ብክለት	በቂ የመስሪያ ቦታ አጎራባቾችን የማረብሽ ርቀት መጠበቅ አለበት